

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Біологічний факультет
Кафедра генетики та біотехнології

Затверджено
на засіданні кафедри генетики та біотехнології
біологічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 14 від 31 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри. _____
проф. Федоренко В.О

Силабус з навчальної дисципліни

«Біоетика та біобезпека»
що викладається в межах ОПП Екологія
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів
за предметною спеціальністю 101 Екологія

Львів 2022

Назва курсу	Біоетика і біобезпека
Адреса викладання курсу	вул. Грушевського 4, 79005 Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	біологічний факультет, кафедра генетики і біотехнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	101 Екологія
Викладачі курсу	Доцент кафедри генетики і біотехнології, к.б.н Голуб Наталія Ярославівна
Контактна інформація викладачів	natalieholub@gmail.com ; nataliia.holub@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій та семінарських занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації на платформі ZOOM.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс «Біоетика і біобезпека» - це міжпредметна дисципліна, яка дає формує науковий світогляд майбутнього спеціаліста-еколога в рамках загальнолюдських цінностей. Питання, які виникають перед екологами, є різними та часто нестандартними і шляхи їхнього вирішення потребують етичного підходу, експертизи і контролю, як, наприклад, в області сучасної біології та екології (генотерапія, клонування, застосування ЕСК, генетично-модифікованих організмів і т.д.), які виникають у зв'язку з останніми досягненнями в науці і практиці. В курсі розглядаються розділи біоетики, дилеми біоетики, використання тварин і людини в експериментах, безпека/небезпека створення та використання генетично-модифікованих організмів, рівні біологічної безпеки, особливості лабораторій різних рівнів біологічної безпеки, управління біоризиками, види біозброї.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Біоетика і біобезпека» є вибірковою дисципліною для магістрів за спеціальністю 101 Екологія, яка викладається в II семестрі в обсязі 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Основи біоетики: моральні та правові аспекти. 2. Основи біобезпеки. правові основи регулювання біобезпеки.
Мета та цілі курсу	Метою викладання навчальної дисципліни «Біобезпека та біоетика» є формування почуття відповідальності майбутнього спеціаліста-еколога за свою діяльність перед науковою спільнотою та перед усім живим.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Аболіна Т.Г. Прикладна біоетика: навч. посібник / Т.Г Аболіна, В.Г. Нападиста, О.Д. Рихліцька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 392 с. 2. Боднар Г.В. Паліативна медична допомога / Г.В. Боднар, І.С.

- Вітенко, О.Ю. Попович: Донецьк, 2003. – 110 с.
3. Запорожан В.М. Біоетика: підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв.– К: Здоров'я, 2005. – 288с.
  4. Максимович Я. Біобезпека під час біологічних досліджень: навчальний посібник /Я. Максимович, Г. Гергалова, С. Комісаренко - К.: Видавець Бихун В.Ю., 2021 . – 82 с.
  5. Москоленко В.Ф. Біоетика: філософсько – методологічні та соціально-медичні проблеми / В.Ф. Москоленко, М.В. Попов. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 218с.
  6. Назар П.С. Основи медичної етики / П.С. Назар, Ю.Г. Вілемський, О.А. Грандо. – К.: Здоров'я, 2002. – 344с.
  7. Терашкевич Г.Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: навчальний посібник. – Львів: Світ, 2008. – 344 с.

Додаткова література:

1. Аряєв М. Л. Психологічні та біотичні проблеми у перинатальній медицині У кн. Неонатологія. Підручник / М. Л. Аряєв: Київ: АДЕФ – Україна, 2003. –С. 115 – 131.
2. Вітенко І.С. Сімейна медицина. Психологічні аспекти діагностики, профілактики і лікування хворих / І.С. Вітенко, О.О. Чабан, О.О. Бусло: Тернопіль. – Укрмедкнига, 2002. – 187с.
3. Возіанов О.Ф. Клінічні випробування стовбурових клітин: початок регенеративної та відновної медицини / О. Ф. Возіанов, Г. В. Єльська. О. Л. Кухарчук // Здоров'я України. – 2008. – №12 (193). – С. 62 – 63.
4. Галкін О.Ю. Біоетика в Україні: від теорії до практики. Нормативно-правові та навчально-наукові аспекти / О.Ю. Галкін, А.А. Григоренко // Наукові вісті НТУУ «КПІ». – 2011. – №3. – С. 12–19.
5. Губа Г. Юридичні аспекти органного донорства / Г.Губа, О. Борова // Трансплантологія. – 2000. – Т.1. – №1. – С. 17 – 19.
6. Дудна Дж. Зламати ДНК. Редагування генома та контроль над еволюцією / пер. з англ. Литвиненко Г. /Дж. Дудна, С. Стернберг / - Київ: Наш формат, 2019. – 291 с.
7. Запорожан В.Н. Биоэтика в XX столетии: от глобальной биоэтики к ноэтике / В.Н.Запорожан // Интегративна антропология. – 2004. – №2 (4). – С. 3 – 9.
8. Запорожан В. М. Від біоетики до ноетики / В.М.Запорожан // Вісник НАН України. – 2004. – №12. – С. 22 – 30.
9. Запорожан В.Н. Путь к ноэтике / В.Н.Запорожан. – Одесса: Одесский мединиверситет, 2008. – 284 с.
10. Кисельов М. Філософські та світоглядні аспекти біологічної етики // М. Кисельов. – <http://www.uct.kiev.ua/~soft>
11. Комісаренко С. Світова коронавірусна криза /С. Комісаренко // - К.: ЛАТ &К, 2020. – 120 с.
12. Кулініченко В. Філософсько-світоглядні засади біоетики / В. Кулініченко // Практична філософія. – 2001. – №3. – С. 37–43.
13. Ліщинська-Милян О.І. Філософські та прикладні аспекти біоетики: текст лекції / О.І. Ліщинська-Милян. – Львів:

	<p>Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 24 с.</p> <p>14. Мукерджи С. Ген. Надзвичайна історія /С. Мукерджи// - Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 767 с.</p> <p>15. Омельченко Л.І. Етичні аспекти проведення наукових досліджень та клінічних випробувань лікарських засобів серед дітей /Л.І.Омельченко, Н. В. Харченко, А. Г. Ципкун // Перинатологія та педіатрія. – 2005. – №1/2 (23). – С. 113 – 118.</p> <p>16. Франкл В. Доктор и душа / В. Франкл. – С.Пб: Ювента, 1997. – 245 с.</p> <p>17. Чешко В. Генетика, Біоетика, політика: коеволуція культурно-психологічних парадигм сучасної цивілізації / В. Чешко // Практична філософія. – 2001. – №3. – С. 44–71.</p> <p>18. Operational Guidelines for Ethics Committees that Review Biomedical Research. - Geneva: WHO, 2000. – 31 P.</p> <p>19. Responsible conduct with animals in research /Ed By L.A. Hart.-N.-Y.: Oxford Univ. Press, 1998. – 193p.</p>
Тривалість курсу	один семестр
Обсяг курсу	90 годин, з яких 32 години аудиторних занять, з них 16 години лекцій, 16 годин практичних занять та 58 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> — моральні орієнтири сучасної науки (свобода і відповідальність сучасного[ви] еколога); — універсальні принципи і моральні цінності біоетики; — етичні проблеми маніпуляцій зі стовбуровими клітинами і клонування людських органів і тканин; — етичні і правові основи регулювання біомедичних досліджень на людині і тваринах; — етичні проблеми використання нових генно-інженерних технологій; — критерії ризику використання генетично-модифікованих організмів та генетично-модифікованих продуктів; — методології оцінки ризику використання генетично-модифікованих організмів та генетично-модифікованих сировини та продуктів; — види біологічної зброї та за засоби захисту від біозброї; — рівні біологічної безпеки; — особливості лабораторій різних рівнів біологічної безпеки; — управління біоризиками; — міжнародні та національні нормативні документи, що регламентують використання сучасних наукових досягнень у галузі біології т екології; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> — орієнтуватися в сучасних питаннях біоетики; — оцінювати потенційну небезпеку у застосуванні ГМО і нових

	<p>продуктів харчування;</p> <ul style="list-style-type: none"> — пропонувати підходи для оцінки ризику генетичної модифікації і давати рекомендації з використання ГМО; — оцінювати та управляти біоризиками.
Ключові слова	Біоетика, дилеми біоетики, біоризик, біозахист, біозброя.
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, семінарських занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Наведено у табл. I
Підсумковий контроль, форма	залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Генетика», «Вірусологія», «Молекулярна біологія», «Мікробіологія», достатніх для сприйняття категоріального апарату.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, пояснення, дискусія, семінари на задані теми.
Необхідне обладнання	Персональний комп'ютер, загальноживані комп'ютерні програми і операційні системи, проектор.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні тощо: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30 • контрольні заміри (модулі): 70% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 70. •
Питання для замірів знань	<p>Модульні завдання містять питання наступних тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підстави появи біоетики. 2. Основні напрями біоетики. 3. Основні розділи біоетики. 4. Місце та роль біоетики в системі сучасної науки. 5. Основні дилеми біоетики (аборт, евтаназія, сурогатне материнство, пренатальна генетична діагностика). 6. Біоетичні основи соціально-правового аспекту ВІЛ-інфікованих. 7. Моральні аспекти генетичної паспортизації. 8. Морально-етичні проблеми досліджень психіки людини (застосування методу НЛП). 9. Правові та моральні аспекти проведення експериментів на тваринах та людині. Концепція 3R. 10. Основні міжнародні документи з питань біоетики. 11. Роль комітетів з біоетики у суспільстві. Біоетичні комітети в Україні. 12. Правові аспекти проведення біомедичних експериментів. 13. Етичні проблеми маніпуляцій зі стовбуровими клітинами і клонування людських органів і тканин.

	<p>14. Принцип подвійного використання і відповідальність вчених</p> <p>15. Біоетичні аспекти тестування косметики та побутової хімії на тваринах.</p> <p>16. Біоетичні аспекти розваг за участю тварин (полювання, цирк).</p> <p>17. Поняття біологічної небезпеки/безпеки.</p> <p>18. Поняття біологічного ризику.</p> <p>19. Біологічні ризики в лабораторіях і на виробництвах мікробіологічного профілю.</p> <p>20. Управління біологічними ризиками.</p> <p>21. Рівні біологічної безпеки лабораторій.</p> <p>22. Поняття біологічного захисту.</p> <p>23. Джерела біологічної небезпеки.</p> <p>24. Сутність явища біологічного тероризму.</p> <p>25. Основні характеристики біологічної зброї.</p> <p>26. Категорії патогенів, які становлять небезпеку для населення.</p> <p>27. Основні етапи створення генетично-модифікованих організмів.</p> <p>28. Практичне значення генетично-модифікованих організмів.</p> <p>29. Категорії ризиків за використання генетично-модифікованих рослин.</p> <p>30. Агротехнічні та екологічні ризики генетично-модифікованих рослин.</p> <p>31. Оцінки ризику можливих несприятливих ефектів генно-інженерних організмів [уздля здоров'я людини та довкілля.</p> <p>32. Генетично-модифіковані організми в Україні: законодавчі аспекти.</p>
Опитування	

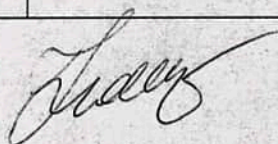
Таблиця 1

Схема курсу «Біоетика та біобезпека»

Тиж-день	Тема занять (перелік питань)	Форма діяльності та обсяг годин	Додаткова література / ресурс для виконання завдань (за потреби)	Термін виконання
1	Місце та роль біоетики в системі сучасної науки. Основні напрями біоетики	Лекції – 2 год, практи. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год.		1 тиждень
2	Основні дилеми біоетики.	Лекції – 2 год, практи. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год.		1 тиждень
3	Етичні та правові аспекти доклінічних та клінічних досліджень..	Лекції – 2 год, практи. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год.		1 тиждень

4	Біологічна небезпека, біологічний ризик, біотероризм. Біологічна безпека роботи в лабораторіях.	Лекції – 2 год, практ. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год		1 тиждень
5,6	Генетично-модифіковані організми: науково-практичне значення.	Лекції – 4 год, практ. заняття – 4 год, самостійна робота – 10 год		2 тижні
7	Основні принципи та методологія оцінки ризику несприятливих наслідків ефектів генно-інженерних організмів для здоров'я людини та довкілля.	Лекції – 2 год, практ. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год.		1 тиждень
8	Проблеми біозахисту у XXI-му столітті. Правове регулювання біобезпеки.	Лекції – 2 год, практ. заняття – 2 год, самостійна робота – 8 год.		1 тиждень

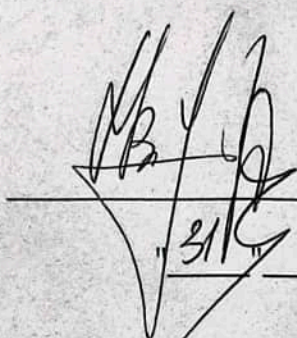
Автор

Наталія ГОЛУБ

"Погоджено"

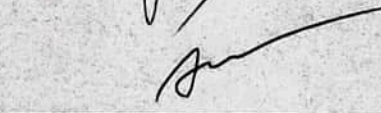
Голова методичної ради
біологічного факультету

Віталій ГОНЧАРЕНКО

" 31 " 08 . 2022 р.

Гарант ОПП:

Галина АНТОНЯК

" 31 " 08 . 2022 р.